

Suçta sürüklenen çocuk ve aileleri açısından danışmanlık tedbir kararının değerlendirilmesi: Konya ili örneği

Evaluation of counseling measures for juvenile delinquents and their families: The case of Konya province

Aysel TEKGÖZ ^{1*} Serap DAŞBAŞ ²

¹Tarsus Üniversitesi, Mersin, Türkiye

²Selçuk Üniversitesi, Konya, Türkiye

Özet: Bu çalışmanın amacı, hakkında danışmanlık tedbiri kararı verilen suçta sürüklenen çocuklar ve ailelerinin, bu sürece ilişkin deneyimlerini ve süreci nasıl değerlendirdiklerini ortaya koymaktır. Araştırma, çocukların ve ailelerin bilgilendirilme durumlarını, sürecin işleyişine yönelik değerlendirmelerini ve sürece dair beklentilerini ortaya koymayı hedeflemektedir. Tedbirin uygulanmasında görev alan rehber öğretmenlerin, okul temelli psiko-sosyal destek hizmetleri kapsamında önemli rol üstlendikleri bilinmektedir. Bu doğrultuda yürütülen araştırmanın, risk altındaki çocuklara yönelik okul merkezli destek sistemlerinin güçlendirilmesine katkı sunması beklenmektedir. Nitel araştırma yöntemlerinden, derinlemesine görüşme tekniği ve fenomenolojik bir yaklaşım kullanılarak gerçekleştirilen bu çalışmada, yaşları 15-18 arasında değişen 20 çocuk ve aileleriyle yüz yüze görüşülmüştür. Araştırmada danışmanlık tedbiri sonrası bilgilendirme süreci, uygulamanın olumlu/olumsuz değerlendirilmesi ve hizmetten beklentilere ilişkin elde edilen temalar, tematik analiz yöntemiyle derinlemesine incelenmiştir. Danışmanlık sürecinde çocukların doğru davranışa yönlendirilmesi, duygusal kontrol sağlaması, sürecin profesyonel bir yaklaşımla ele alınması, sosyal beceri kazandırmayı desteklemesi, süreci olumlu değerlendirmesini sağlamıştır. Ancak çalışma sonuçları hem çocuk hem de ailelerin, uygulamaya yönelik olumsuz değerlendirmelerinin yoğunlukta olduğunu göstermektedir. Bunlar genel itibarıyla; uygulamaların işleyiş süreci ve içeriği, uzmanların yetkinliği, aile katılımına gereken önemin verilmemesi ve takip ile ilgili sorunlar olmaktadır. Sonuç olarak, çocukla çalışan tüm meslek elemanları, ortak bir kaygı ve iş birliği ile çocukların ve ailelerinin haklarına duyarlı bir hizmet sürecini yürütebilmelidir. Okul temelli işbirlikçi uygulamalar önemsenmeli ve rehber öğretmenlerin öncülüğünde, okulun çocuk koruma ve destek sistemindeki rolü artırılmalıdır.

Anahtar Sözcükler: Suçta sürüklenen çocuk, danışmanlık tedbir kararı, aile, aile katılımı, rehber öğretmen

Abstract: The aim of this study is to provide an exploration of the experiences of children involved in delinquent behavior and their families concerning the counseling measure, attention to how they evaluate the process. The study seeks to examine how children and their families are informed, their assessments of how the process functions, and their expectations concerning the process. Within the framework of school-based psychosocial support services, counselors are known to play a critical role in the implementation of these interventions. Conducted from perspective, this study is expected to contribute to the strengthening of school-centered support systems for children identified as at risk. Employing an in-depth interview technique and a phenomenological approach, the study engaged 20 children aged 15-18 and their families through face-to-face interviews. Thematic in-depth analysis focused on the dissemination of information post-referral, positive/negative perceptions regarding the intervention, and expectations concerning the service. Positive evaluations were largely attributed to guidance toward appropriate behaviors and improved emotional regulation, the professional approach of the process and its role in promoting social skill development during the counseling process. However, the study also reveals significant criticisms from both children and families. These generally include procedural and content-related issues, concerns regarding the competency of practitioners, inadequate emphasis on family involvement, and problems with systematic follow-up. Finally, school-based collaborative practices should be prioritized, and the role of educational institutions within the child protection and support system should be strengthened, with school counselors assuming a leading role.

Keywords: Juvenile delinquents, counseling measure, family, family involvement, guidance teacher

1. Giriş

Tarihsel süreç içerisinde ülkeler, kendi gelişmişlik düzeylerine göre çeşitli politikalar üreterek, çocuğun refahını arttırmayı ve iyilik halini korumayı hedeflemektedirler. Bu hedefe yönelik politikaların hayata geçirilmesinde hiç kuşkusuz en etkili uygulama alanlarından biri, eğitim kurumları olmaktadır. Öyle ki okul, salt akademik başarıyı odağa alan bir yapı olmanın ötesinde, çocuğun duygusal, sosyal ve davranışsal gelişimini destekleyen temel bir alandır (Dönmez & Özer, 2009). Özellikle risk altındaki çocuklar için okul, çocukların psiko-sosyal iyi oluşunu destekleyen hizmetler sunarak risk faktörlerine karşı koruyucu ve destekleyici bir rol üstlenmektedir (Allen- Meares vd., 2013) Yine bu grup içerisinde önemli bir kitleyi temsilen suça sürüklenen çocuklar açısından okul ve rehber öğretmenler tarafından sunulan psiko-sosyal destek hizmetleri, davranışsal iyileşme ve toplumsal bütünleşme açısından kritik bir öneme sahip olmaktadır (Aqra & As, 2024). Zira son yıllarda suça sürüklenen çocuk sayısında ulusal ve uluslararası düzeyde yaşanan artış, erken müdahalenin sağlanması açısından okulun önemini öne çıkarmaktadır. Federal Bureau of Investigation (FBI, 2025) verilerine göre Amerika Bileşik Devletleri'nde (ABD) suç kaydı nedeniyle tutuklanan kişilerin %10'una yakın bir oranı çocuklardan oluşmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK, 2023) verilerine göre ise, ülkede her sene neredeyse 200 bine yakın çocuk, güvenlik birimine gelmek/getirilmek suretiyle adli merciler önüne çıkarılarak, hakkında çeşitli yasal kararlar hükmedilmektedir. Bu kararların alınmasında çocuk haklarına dair uluslararası metinler referans alınmaktadır.

Uluslararası sözleşmeleri imzalayarak çeşitli yükümlülükleri kabul eden Türkiye de çocuk adalet sisteminde yasal düzenlemelere gitmiştir. Böylece Türk Ceza Kanunu'yla 12 yaşın altındaki çocuklara cezai bir işlem uygulamanın önüne geçilmiştir. Bu yaş sınırı ülkelere göre farklılık göstermektedir. Örneğin; Hollanda'da Türkiye gibi 12, Fransa'da 13, Almanya ve ABD' de 14, İsveç ve İran'da 15, Belçika'da 18 yaşını dolduranlara ceza yerine, haklarında çeşitli eğitici veya destekleyici tedbirler uygulanır (Türkiye Barolar Birliği, 2010). Diğer ülkelerde yine farklı sınırlamalar olsa da Türkiye'de 12 yaşını doldurup 15 yaşını doldurmamış bireylerin, suç sayılabilecek bazı davranışları yönlendirememesi, sonucunu idrak edememesi halinde ceza almalarının önüne geçilerek haklarında "Koruyucu ve Destekleyici Tedbirler (KDT)" tercih edilmektedir (Yıldırım, 2023). Bu durum suça sürüklenen çocuğun, yetişkinlerden ayrı bir adalet sistemine dâhil edilmesini sağlamıştır. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanuna (ÇKK) göre 18 yaşını doldurmamış her birey, çocuktur. Bu tanımlarda çocukluk döneminin belli bir yaşam süreci ekseninde ele alındığı görülmektedir. Dolayısıyla, yetişkinlerden farklı yasal süreç ve düzenlemelere yönelik atılan adımın yerinde olduğu söylenebilir. Zira çocukların, yüksek yararını gözetken, fiziksel-psikolojik gelişimlerini sürdürmelerini destekleyen ve incinmelerinin önüne geçen hukuki bir sürecin varlığı çocuk adalet sisteminde ilk koşuldur (Yolcuoğlu, 2009). Case ve Haines'in (2015) "*Children First, Offenders Second*" adıyla önerdikleri ve İngiltere'deki model, çocukların suçlu kimliğinden önce "çocuk" kimliklerinin ele alınması ve çocuk dostu yargı sistemlerinin önemsenmesi gerektiği belirtilmektedir. Buna bağlı olarak devletler, çocukların korunması ve (yeniden) suça yönelmesini önlemek adına güvenlik tedbirleri alarak, önemli görevler üstlenmektedir. Bu hususta Türkiye'de 2005 yılında yürürlüğü giren 5395 sayılı ÇKK ile KDT, detaylandırılmıştır. KDT aslında, çocuk adalet sistemindeki ulusal yeniliklerden olup, çocuğu cezalandırmaya karşın, çare olarak başvuru denetim uygulamaları olarak karşımıza çıkmaktadır (Korkmaz vd., 2025). Lakin çocuğun korunması ve esenliğinin sağlanmasında devlet politikalarıyla birlikte aile gibi diğer sistemlere de önemli görevler düşmektedir. Coşkun ve Kaya'nın (2023), hakkında tedbir kararı verilen 366 çocuğu ele aldıkları çalışmada, çocuk hakkında söz konusu tedbir kararı alınmasının gerekçesi, ailenin görev ve sorumluluğu yerine getirmemesine bağlanması, bu açıdan ele alınabilir.

Bu bilgiler ışığında çalışmada, söz konusu KDT içerisinde aile katılımını öne çıkaran ve en sık kullanılan tedbirlerden biri olarak “danışmanlık tedbiri” (Durduran vd., 2024) ele alınmıştır. Danışmanlık tedbiri, “*çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere, çocuk yetiştirme konusunda; çocuklara da eğitim ve gelişimleri ile ilgili sorunlarının çözümünde yol göstermeyi*” içermektedir (Resmî Gazete, 2006). Buna göre danışmanlık tedbiri, sadece adli bir süreç değil; çocukların eğitsel ve gelişimsel açıdan desteklendiği bir rehberlik sürecidir. Çocuğun suç sayılan eyleminin akabinde olayın savcılığa iletilerek, çocuğun dosyasının çocuk mahkemesine gönderilmesiyle adli süreç başlar. Akabinde sosyal hizmet uzmanı, rehber öğretmen yahut pedagog tarafından çocuğun ailesi, okul durumu ve psiko-sosyal durumuna yönelik bilgileri içeren sosyal inceleme raporu hazırlanır. Çocuk/aile mahkemesi hâkimi tarafından bu rapor değerlendirilir ve ceza yerine danışmanlık tedbiri gibi KDT kararı vermesiyle danışmanlık süreci başlatılır. Bu süreç boyunca çocuklar, eğitimine devam eder (hapis ya da ev hapsi olmadan) ve belirli süreçlerde bir uzmandan (sosyal hizmet uzmanı/rehber öğretmenden) danışmanlık hizmeti alırlar (MEB, 2015). Bu hizmetlerin uygulanmasında “aile katılımını” merkeze alan bütüncül hizmet modelleri de kritik önem taşımaktadır (İzci, 2021). Çocuğun davranış örüntüsü edindiği ilk kurum olarak ailenin, suçun üretilmesinde/tekrarının engellenmesinde etkili olduğu düşünüldüğünde (Ayhan vd., 2024), aileye yönelik gerçekleşen her destek, çocuğu direkt etkileyebilmektedir (Salloum vd., 2015). Böylece aile destekli hizmetlerin güçlendirilmesi konusu, çocuk refahı alanındaki önemli hedeflerden biri olmuştur (Ainsworth & Thoburn, 2013). İşte bu hedefle Türkiye’ye özgü olan danışmanlık tedbiri, suç öyküsü olan çocukların ve ailelerin psiko-sosyal destek ihtiyacına yönelik ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda çocukla en az 8, aileyle 4 oturumluk rehberlik süreçleri yürütülmektedir. Süreçte etkili/pozitif ebeveynlik becerisi, aile içi iletişim gibi konularda sunulan rehberlik sayesinde aile işlevselliğinin artırılması ve çocuğun (yeniden) suç döngüsüne girmeyecek şekilde toplumsal rehabilitasyonun sağlanması hedeflenmektedir (Korkmaz vd., 2025). Aile destekli uygulamalar, gelişmiş ülkelerin çoğunda benimsenmektedir. İngiltere’deki “*Youth Offending Teams*” ve “*Children’s Trusts*” iş birliğiyle, aile katılımlı uygulamalarla çocuğun ailesiyle bağı kuvvetlendirilerek yeniden suça yönelmesinin önüne geçilmektedir (Fielder vd., 2008). Yine Amerika’daki önleyici politikaların odağında çocuğun, mahkemeyle tanışmadan olumlu gelişimini desteklemek adına ev ziyaretleri yapılmakta, ailelerle çalışarak erken müdahalenin önemine dikkat çekilmektedir (Greenwood, 2008).

Çocukların ceza adalet sistemine dâhil olmalarının önlenmesinde ailenin önemine yapılan bu atıflar değerli fakat erken müdahale açısından daha kapsayıcı tedbirlere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda 2015 yılında Doha’da düzenlenen 13. Birleşmiş Milletler Suçun Önlenmesi ve Ceza Adaleti Kongresi’nde ayrıca, çocukların eğitim hizmetlerine erişimin ve okul terkinin önleyici programların artırılması üzerinde durulmuştur. Zira çocuk refahına yönelik politikaların hayata geçilmesinde başat bir öneme sahip olan okul, bu çocukların korunması, izlenmesi ve desteklemesinde önemli bir işlev görmektedir (Yılmaz, 2025). Bu kurumlardaki rehber öğretmenler, öğrencilerin psiko-sosyal ihtiyaçlarını ve riskli davranışlarını erken fark ederek, önleyici uygulamalar geliştirebilmekte ve onların iyi oluşunu destekleyerek, okulun güvenli bir alan olmasını sağlamaktadır (Lianingsih & Lestari, 2025). Danışmanlık sürecinde çocuklar, rehber öğretmenin önderliğinde yürütülen belirli etkinlikler aracılığıyla (iletişim, öfke kontrolü, öz saygı arttırmaya yönelik etkinliklerle) kendilerini ifade etme yahut sorun çözme becerisi edinebilmektedirler (MEB, 2015). Suça sürüklenen çocuklara yönelik danışmanlık tedbirini yürüten rehber öğretmenler çocuklar ve aileleriyle düzenli görüşmeler yaparak, çocuğun riskli/sorunlu davranışlarını belirlemekte, aile ve diğer kurumlarla iş birliği sağlayarak çocuğun yaşamlarında olumlu dönüşümler yaratabilmektedir (Putri vd., 2023).

Kısacası danışmanlık tedbiri, çocuk refahını ele alan ilgili alanların odağına alınmış ve bu tedbiri ele alan çalışmalar da zamanla varlık göstermeye başlamıştır. Söz konusu çalışmalarda danışmanlık süreci, görüşmelerin niteliği, suçun

önlenmesinde uzmanların davranış biçimleri, yakın sosyal destek sistemlerinin önemi gibi konular ele alınmaktadır (Öztürk vd., 2024). Yapılan bu çalışmalar çoğunlukla, tedbirin gerekliliğine ve sürecin sağlıklı işleyişine dair önerileri teorik bağlamda ele almaktadır. Ancak uygulama sürecini bizzat hizmetten faydalanan bireylerce değerlendiren çalışma sayılarının sınırlı olduğu görülmüştür. “Bizzat çocuk ve aile beklentilerinin” veri temelli belirlendiği çalışma sayısı da sınırlı olmaktadır. Ayrıca çalışmaların büyük çoğunluğunun veri kaynağının, sosyal hizmet uzmanı olduğu dikkat çeken diğer bir konudur. Danışmanlık tedbirlerinin yürütülmesinde rehber öğretmenlerin kayda değer emeği olsa da akademik çalışmalarda bu uygulamalara sınırlı düzeyde yer verildiği düşünülmüş ve bu çalışmada veri kaynağı olarak “rehber öğretmenler” ele alınmıştır. Benzer çalışmalardan birini gerçekleştiren Çalışkan (2019), çalışmasında danışmanlık tedbirini yürüten rehber öğretmenlerin tedbire ilişkin görüşlerini irdelenmiştir. Buna göre rehber öğretmenlerin uygulamada karşılaştıkları sorunlar detaylıca ele alınmıştır. Benzer şekilde Elmacı (2017) da süreci yürüten rehber öğretmenlerin alanda karşılaştıkları sorunları ele almış ve suça sürüklenen çocukların desteklenmesinde okulun katkısını artırmak için multidisipliner çalışmalara duyulan gereksinimi vurgulamıştır. Multidisipliner yaklaşımlara ek olarak, Güneş (2015) ise, hakkında danışmanlık tedbiri verilen çocuklar açısından aile desteğinin önemini, depresyon ve bağlanma düzeyleri ile ilişkilendirmiştir. Bu çalışmalarda rehber öğretmenlerin sürece yönelik deneyimleri ele alınmış ve danışmanlık hizmetinin, okul ve diğer kurumlarla etkileşimsel bağlamı irdelenmiştir. İlgili politikalara yol gösterme potansiyeli taşıyan bu çalışmaların katkısı kıymetli olmaktadır. Ancak önemli ideallerle hayata geçirilen böyle bir uygulamanın başarılı oluşunda dikkate alınması gerekenlerden biri de onun hizmet alanlar tarafından nasıl değerlendirildiğine bağlı olduğu varsayıldığında, bu süreci inceleyen çalışmalar oldukça önemli hale gelmektedir. Bu nedenle bu çalışma, literatürdeki boşluğu giderme motivasyonu ile gerçekleştirilmiştir. Az çalışılmış bir grupta gerçekleşen bu araştırmanın, ilgili literatürü geliştireceği düşünülmektedir. Böylece bu çalışmada, suça sürüklenen çocuklara verilen danışmanlık tedbiri sürecinin, bizzat hizmetten faydalanan çocuklar ve aileleri açısından nasıl değerlendirildiğinin derinlemesine açığa çıkarılması amaçlanmaktadır. Bu amaca ulaşmak için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Danışmanlık tedbir kararı verildikten sonraki sürecin başlatılmasına yönelik gerekli bilgilendirme yapılmış mıdır?
- Çocuklar ve aileleri danışmanlık tedbiri sürecinin işleyişini kendi yaşantıları üzerinden nasıl değerlendirmektedirler?
- Çocuklar ve ailelerinin danışmanlık tedbiri sürecine yönelik beklentileri nelerdir?

2. Yöntem

2.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada, suça sürüklenen çocuklara verilen danışmanlık tedbiri sürecinin, bizzat hizmetten faydalanan bireyler açısından nasıl değerlendirildiğinin derinlemesine açığa çıkarılması amaçlandığından, araştırma modeli olarak nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir (Sandelowski, 2010). Görüşme tekniği kullanılarak gerçekleşen çalışmada, katılımcıların öznel deneyimleri ve anlamlandırmaları üzerinden yaşantıları anlaşılmasına çalışıldığından, fenomenoloji deseni tercih edilmiştir (Bate vd., 2007).

2.2. Çalışma Grubu

Danışmanlık hizmetinden faydalanan çocuk ve ailelerinin sürece yönelik deneyimlerini açığa çıkaran bu araştırmanın grubunu; Konya ilinde yaşayan, suç geçmişi nedeniyle danışmanlık tedbiri alan, yaşları 15-18 arasında değişen 20 çocuk ve ebeveynleri oluşturmaktadır. Katılımcılara, Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü aracılığıyla danışmanlık tedbir kararı alan

öğrencilerin bulunduğu liste yoluyla ulaşılmıştır. Katılımcıların belirlenmesinde amaçlı örneklem tekniklerinden maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Farklı cinsiyet ve suç türüne sahip çocukların, danışmanlık hizmetini nasıl deneyimlediğini ortaya koymak amacıyla bu örnekleme biçimi tercih edilmiştir. Gizlilik amacıyla çocuklar Ç1...Ç20, aileler ise A1....A20 şeklinde belirtilmiştir. Katılımcılara ilişkin sosyo-demografik bilgilere Tablo 1 ve Tablo 2’de yer verilmiştir.

Tablo 1

Çocuklara Yönelik Tanıtıcı Bilgiler

Katılımcı Adı	Yaş	Cinsiyet	Suç Türü	Okul Durumu
Ç1	15	E	Cinsel İstismar	TML*
Ç2	15	E	Yaralama	TML
Ç3	15	E	Hırsızlık	TML
Ç4	16	E	Hırsızlık-Mala Zarar	Okul Terk
Ç5	17	E	Hırsızlık-Mala Zarar	Okul Terk
Ç6	15	E	Mala Zarar ve Darp	MTAL**
Ç7	16	E	Kavga-Yaralama	Teknik ve Anadolu Lisesi
Ç8	18	E	Hırsızlık	Teknik ve Anadolu Lisesi
Ç9	17	E	Kavga-Yaralama	MTAL
Ç10	18	K	Kavga-Yaralama	MTAL
Ç11	17	K	Kavga- Yaralama	MTAL
Ç12	17	K	Kavga-Yaralama	MTAL
Ç13	18	K	Kavga-Yaralama	MTAL
Ç14	17	K	Uyuşturucu Madde Kullanımı	MTAL
Ç15	16	E	Kamu Malına Zarar	MTAL
Ç16	17	E	Kavga	Okul Terk
Ç17	14	E	Hırsızlık	İmam Hatip Ortaokulu
Ç18	18	E	Hırsızlık- Kavga	Okul Terk
Ç19	16	E	Kavga-Yaralama	Okul Terk
Ç20	17	E	Kamu Malına Zarar	Okul Terk

*Ticaret ve Meslek Lisesi

**Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

Tabloya göre, yaşları 15 ile 18 arasında değişen çocukların beşi kız, on beşi erkektir. Tabloda farklı suç türleri yer almakla birlikte, en yüksek oranın “kavga-yaralama” suçuna ait olduğu görülmektedir. Çocuklardan beşi, okulu terk etmiş ancak açık öğretim aracılığıyla eğitimine devam etmektedir.

Tablo 2

Ailelere Yönelik Tanıtıcı Bilgiler

Katılımcı Adı	Yaş	Cinsiyet	Meslek	Eğitim Durumu
A1	49	E	Çalışmıyor	İlkokul
A2	46	K	Ev Hanımı	Lise
A3	46	K	Terzi	Orta Okul
A4	37	K	Ev Hanımı	Okur-Yazar Değil
A5	43	E	Kâğıt Toplayıcı	İlkokul
A6	58	E	Emekli	İlkokul
A7	45	E	İnşaat İşçisi	İlkokul
A8	41	K	Ev Hanımı	İlkokul
A9	36	K	Ev Hanımı	İlkokul
A10	41	K	Temizlik Görevlisi	İlkokul
A11	38	K	Sekreter	Açık Öğretim Lise Devam
A12	43	K	Ev Hanımı	İlkokul
A13	43	K	Ev Hanımı	İlkokul
A14	43	E	Denetimli Serbestlik Kapsamında Çalışıyor	İlkokul
A15	50	E	Sanayide Muhasebeci-Tamirci	Lise
A16	44	E	Güvenlikçi	İlkokul
A17	60	E	Çalışmıyor	İlkokul
A18	43	E	Sanayide Tamirci	Orta Okul
A19	38	K	Sekreter	Lise
A20	45	E	Oto Tamirci	İlkokul

Tabloya göre, yaşları 36 ile 60 arasında değişen ebeveynlerin yarısı kadın, yarısı erkektir. Kadınların çoğunluğunun ev hanımı olduğu, erkeklerin ise serbest meslek sahibi olduğu görülmektedir.

2.3. Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Veriler, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır. Soru formları, benzer konulardaki psiko-sosyal destek çalışmaları hakkındaki literatür incelenmesi ve çalışmanın amacı temel alınarak hazırlanmıştır. Bu noktada çocuklar ve aileler için, aynı tematik yapıda ele alınabilecek şekilde benzer ve tamamlayıcı sorular hazırlanmıştır. Görüşme formları hazırlandıktan sonra alanda uzman (sosyal hizmet, rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümlerinde) 10 akademisyene gönderilmiştir. Sorular dil, anlam ve etik duyarlılık açısından incelenmiş ve geri dönütler neticesinde son halini almıştır. Buna göre bazı sorular kısaltılarak daha anlaşılır kılınmıştır. Akabinde üç çocuk ve ebeveyniyle pilot araştırma yapılarak soruların anlaşılır, yaşa uygun ve etik duyarlılıkla hazırlandığı kanaatine varılmıştır. Katılımcılara ait sosyo-demografik bilgileri de içeren çocuk ve aile için iki ayrı “Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Formu” kullanılmıştır. Bu görüşme formları, giriş kısmında bahsedilen üç temel araştırma sorularını temel alarak aşağıdaki alt soruları içermiştir;

“Tedbir kararı ve sonraki süreç hakkında bilginiz var mıydı? Bu tedbir kararı ve süreç yeterince anlatıldı mı? Bu tedbirleri nasıl değerlendiriyorsunuz? Bunların gerekliliği konusundaki görüşleriniz nelerdir? Tedbir kararlarının uygulanması sürecinde yapılan faaliyetleri değerlendirir misiniz? Bu süreçte yapılanların yeterliliği hakkında ne düşünüyorsunuz? Uygulamaların ne gibi eksiklikleri var? Bu eksikliklerin giderilmesi noktasında beklenti ve önerilerinizi paylaşır mısınız?”

Görüşmeler için önce rehber öğretmenler aracılığıyla 20 çocuk ve ebeveyni araştırmaya davet edilmiştir. Araştırma kriterleri bağlamında davet edilen 20 öğrenci ve ebeveyni görüşmeyi kabul etmiştir. Yüz yüze yapılan görüşmeler, okula devam eden çocuklarla okul rehberlik servisinde, etmeyenlerle Rehberlik ve Araştırma Merkezi’nde gerçekleşmiştir. Ailelerle ise çalışanlar dışında, ev ortamında görüşülmüştür. Çalışmada etik kurallara uyularak gerekli etik kurul izni Selçuk Üniversitesi’nden 28.06.2017 tarihinde alınmıştır. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayalı olup, yazılı onam alınmıştır. Veriler, Haziran 2018- Mart 2019 tarihleri arasında toplanmıştır. Veri toplama sürecinin üzerinden zaman geçse de, ulusal literatürde benzer güncel çalışmaların hala sınırlı sayıda olması (Coşkun & Kaya, 2023; Güneş, 2015; Günaydın, 2022; Nadir, 2015; Türkmen & Erükçü-Akbaş, 2021) ve bu çalışmayla uyumlu sonuçlar sunması; çalışmada ele alınan kavramların kısa vadeli değişimler yerine uzun vadeli analizlere katkı sunması; belirli eksikliklere dikkat çeken çalışma verilerinin, bağlamsal olarak zamana dirençli sonuçlar içermesi çalışmanın, önemini ve güncelliğini korumaktadır. Görüşmelerde katılımcıların onayıyla ses kayıt cihazı kullanılmış ve görüşme süreleri, 45-90 dakika arasında değişmiştir. Yapılan 17 çocuk ve 14 aile görüşmesinden sonra, yeni bilgi ve tema ortaya çıkmadığından (Saunders vd., 2018) teorik veri doygunluğuna ulaşıldığı düşünülmüştür. Ancak çocuklarla rehber öğretmen aracılığıyla daha önce randevu ayarlandığından 3 görüşme daha yapılmıştır. Böylece toplamda 40 (20 çocuk-20 ebeveyn) görüşme yapılarak süreç sonlandırılmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Ses kayıtları bilgisayar ortamında yazıya dökülmüş ve veriler, analiz için MAXQDA programına aktarılmıştır. Verilerin analizi, Braun ve Clarke (2006) tarafından önerilen tematik analiz yaklaşımıyla gerçekleşmiştir. Öncelikle ses kayıtlarından elde edilen görüşme dokümanları okunmuş ve veriye aşinalık kazanılmıştır. Analiz süreci, araştırmanın amacı ve soruları çerçevesinde tümdengelimsel yaklaşımla yürütülmüştür. Analiz sürecinde çocuk ve ailelere benzer sorular sorulsa da veriler, çocuklar ve ailelerin deneyimlerinin birbirinden farklı olabileceği dikkate alınarak ayrı ayrı kodlanmıştır. Böylece tematik odaklar çerçevesinde başlangıç kodları oluşturulmuştur. Akabinde benzer anlama karşılık

gelen kodlar kategorileştirilmiş ve önceden belirlenen tematik bir çerçeveye analiz edilerek benzer içerik alanlarında aynı tema altında sunulmuştur. Temalar kavramsal bir bütünlük içerisinde adlandırılmış ve tanımlanmıştır. Son olarak elde edilen bulgular, araştırmanın amacı ve sorularıyla ilişkili olacak şekilde yorumlanmıştır.

2.5. Araştırmanın Geçerliği ve Güvenirliği

Araştırmada inandırıcılık açısından, katılımcı ifadeleri doğrudan alıntılarla sunulmuş ve analiz süreci şeffaf bir şekilde yapılarak temalar sistematik biçimde aktarılmıştır (Lincoln & Guba, 1985). Akran değerlendirmesi kapsamında nitel araştırma alanında deneyimli iki ayrı akademisyen (sosyoloji ve sosyal hizmet alanından) tarafından veri toplama ve analiz süreci kontrol edilmiştir. Veri toplama araçlarını ve analiz tablosunu inceleyen uzmanlar, temaların anlam bütünlüğünü ve verilerle örtüşmesini kontrol etmiştir. Geri dönütler sonucunda ortak karara varılmıştır.

3. Bulgular

Araştırmanın amaç ve sorularına dayalı yürütülen tümdengelimli analizde, belirlenen temalar; “bilgi/bilgilendirme”, “sürecin işleyişi” ve “beklentiler” gibi danışmanlık sürecine ilişkin ortak yapısal boyutları yansıtmaktadır. Bu boyutları korumak adına, çocuk ve aile verileri aynı temalar altında ele alınmış ancak bu grupların kendilerine özgü farkları göz ardı edilmemiştir. Böylece iki gruba ait veriler ayrı başlıklarda sunulurken, grupların süreçteki öznel deneyimleri açığa çıkarılmıştır. Buna göre “Sürecin Başlatılmasına İlişkin Bilgilendirme”, “Uygulama Sürecinin İşleyişine İlişkin Değerlendirmeler” ve “Sürece İlişkin İstek ve Beklentiler” şeklinde üç ana tema yapılandırılmıştır. Araştırma sorularıyla ilgili çocuk ve aile ifadelerine yönelik bulgular tema, kategori, kod şeklinde tablolaştırılmıştır. Sık tekrarlanma durumuna bağlı oluşan bu örüntüler, çocuklar ve aileler açısından ayrı halde sunulmuştur.

3.1. Sürecin Başlatılmasında Yapılan Bilgilendirmeye Yönelik Bulgular

Bu tema, danışmanlık tedbirinin uygulanmasından önce sürecin başlatılmasına yönelik katılımcılara ne düzeyde bilgi verildiği, bilgilendirmenin nasıl yürütüldüğünü ele almıştır. “Katılımcıların tamamı” daha önce bu hizmet hakkında bilgi sahibi olmadığını, süreç içerisinde tedbirin varlığından haberdar olduklarını iletmiştir. Bilgilendirmeye ilgili çocuk ve aile ifadelerinden tespit edilen bulgular Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3

Sürecin başlangıcına ilişkin bilgilendirme teması

Katılımcılar	Kategoriler	Kodlar
Çocuklar	Bilgilendirme eksikliği	İçeriğe dair bilgisizlik
		Süre belirsizliği
		Yetersiz açıklama
		Detayların paylaşılması
Aileler	Takip eksikliği	Katılımın takip edilmemesi
		Kontrolsüzlük
		Rastlantısal ziyaretler

Çocuklar Açısından. “Bilgilendirme eksikliği” hem çocuk hem de aile görüşlerinde yer almakla beraber, özellikle çocuk ifadelerinde ön plana çıkmıştır. Katılımcı ifadelerinden, sürecin başlatılmasına dair bilgilendirmenin ya hiç yapılmadığı ya da sınırlı, yüzeysel kaldığı anlaşılmıştır. Bu durum, hizmeti uygulayan rehber öğretmene yönelik eleştirel yaklaşımı beraberinde getirmiştir.

“Ne kararı verildiğini bilmiyorum. Bu ne kadar süre geçerli de bilmiyorum. Kimse demedi ki bir şey.” (Ç2, E, 15)

*“Nasıl olacağı anlatılmadı sadece seninle görüşmeler yapılacak dedi o kadar, onun detayına girmediler.”
(Ç11, K, 17)*

Aileler Açısından. Aileler ise, sürecin başlatılmasına yönelik bilgilendirmenin sürekliliği ve etkinliğini sekteye uğratması açısından takibin gerekli olduğunu vurgulamıştır. Rehber öğretmenlerin, tedbir kararından sonraki sürecin başlatılmasına dair bilgilendirme yapılıp yapılmadığı konusundaki takibi, kontrol eksikliği kimi aile tarafından ilgisizlik olarak değerlendirilmiştir.

“Çağırdılar bi ama gidemedim, kimse de gelmedi sonra. Bence ardına düşmeliydiler. Çocuk gitmiş mi gitmemiş mi kimse takip de etmedi.” (A14, E, 41)

“Bir iki sefer eve gelmişler ben evde değildim hatta gelinim imzayı da atmış, kim gelmişse haberim yoktur. İşitmişem, görmemişem.” (A17, E, 59)

3.2. Çocukların ve Ailelerin Tedbir Sürecinin İşleyişini Nasıl Değerlendirdiklerine Yönelik Bulgular

Katılımcıların deneyimlerinden yola çıkılarak, sürecin işleyişine yönelik algıları incelenmiş, elde edilen veriler iki alt tema (olumlu- olumsuz) altında toplanmıştır. Değerlendirmeler ile ilgili tespit edilen bulgular Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4

Sürecin İşleyişine Yönelik Değerlendirme Teması

Katılımcılar	Alt tema	Kategori	Kod
Çocuklar	Olumlu değerlendirmeler	Doğru davranışa yönlendirme	Sorgulama
			Tekrarından kaçınma
			Olumlu kararlar alma
		Duygusal farkındalık ve kontrol kazandırma	Öfke yönetimi/ sakin kalma
			Empati
	Olumsuz değerlendirmeler	Zamanlama	Mutluluk
			Müdahalenin geç başlaması
		Görüşme içerikleri/yeterliliği	Psikolojik açıdan zorlama
			Uzmanın yetkinliği
		Belirsiz	
Aileler	Olumlu değerlendirmeler	Profesyonel yaklaşım	Yüzeysel etkileşim kurma
			Sınırlı rehberlik
			Katkı sunmama
		Sosyal beceri kazandırma	Bireysel ihtiyaçları fark etme
			Bilinçlendirme
	Olumsuz değerlendirmeler	Aile katılımı	Rehberlik
			Faaliyetlere teşvik
		Aile beklentileri	İletişim
			Zamanlama
		Aileler	
İletişimin yarım kalması			
Tekrar davet edilmeme			
Aile beklentileri	Devamlılığın olması		
	Zamanlama		Rehberlik
Geç başlanması			

Sürecin İşleyişine Yönelik Olumlu Değerlendirmeler

Çalışmada, uygulamaya yönelik olumlu algıya sahip bazı çocuklar ve aileler, sürecin kendileri açısından faydalı ve destekleyici yönünü açığa çıkarmışlardır.

Çocuklar Açısından. Çocukların ifadeleri, uygulama sürecinde suç sayılan davranışların sorgulandığı, sonuçların anlaşılacak tekrarından kaçınıldığı ve geleceğe yönelik olumlu kararlar alındığını göstermiştir. Böylece uygulamaların, çocuklarda doğru davranışların gelişmesinde destekleyici yönü vurgulanmıştır.

“Daha tedbirli olmamı söylediler yerde altın görsen alma o senin malın değil hakkın değil. Bunun gibi bazı şeyler anlattılar ben de tamam dedim o günden beri hiç bi şeye bakmam.” (Ç17, E, 14)

Çalışmada kavga nedeniyle danışmanlık hizmeti alan çocuk oranının yüksekliği, “öfke sorununu” gündeme getirmiştir. Katılımcı ifadeleri danışmanlık sürecinde öfke yönetimi, sakın kalma ve empati becerilerine odaklanan uygulamaların, duygusal farkındalık ve kontrol açısından etkili olduğunu ve sağlıklı ilişki becerisi kazandırdığını göstermektedir.

Öfke sorunu yaşayarak, kavga ettiği çocuğun suratında kalıcı bir iz bırakacak kadar zarar veren Ç12, “İnsan saldırgansa ehlileştiremezsin. Hayvanı ehlileştirebilirsin ama insanı ehlileştiremezsin. Yani biraz daha uysallaştırma olur ama sinirli insanları, benim gibi. Öyle de oldu, biraz daha sakinleştirdim diyebilirim.” (Ç12, K, 17) şeklinde görüş bildirmiştir.

Ç12’nin ailesi de “Benim kızım sakinleşti. Bize de arkadaşlarına da daha sakın. Arkadaşın yerinde olsam ben de üzülürüm tabi diyor. Bunu fark ettim.” (A12, K, 43) şeklinde “eş bir görüş” ileterek uygulamaların, özellikle ergenlik dönemindeki çocukları kapsayacak şekilde bütün çocuklara yönelik olması gerektiğini eklemiştir. Aynı haneye ait bu ifadeler, danışmanlık sürecinin duygusal farkındalık ve duygu kontrolü sağlamadaki destekleyici yönünü göstermektedir.

Aileler Açısından. Ailelerin ifadeleri sürecin, rehber öğretmen gibi “profesyoneller” tarafından yürütülmesini, çocukların bireysel ihtiyaçlarının fark edilmesi ve güvenilirlik açısından faydalı bulunduğunu göstermektedir.

“Aslında iyi bir şey, yani çocuğun en azından belki ailesiyle sorunu var belki diyemeyeceği bir şey var, devlet ilgileniyor bunla. Okulda bak o kadar rehber öğretmenle özel görüştü, kendisi beni çağırdı ben görüştüm.” (A13, K, 42)

“Oğlumun işine çok yaradı diyorum, baya bir değişti. Daha iyi olduğunu ona iyi geldiğini düşünüyorum. Bana da güzel şeyler anlatıyordu hoca. Belki ben anlattığımda kafasına girmez olabilir bazen anne babaların lafları ters gelebilir. Ama o anlattığı zaman, daha çok kafasına girer sanıyorum.” (A4, K, 36)

Aileler, danışmanlık sürecinde sadece çocukların değil kendilerinin de bilinçlendirilmesi ve sürece aktif katılımının teşvik edilmesi açısından profesyonel yaklaşımın aile merkezli yönünü ele almaktadırlar.

“Biz bilmiyoruz ne yapalım, nasıl yapalım. E, tabi biz nasıl yapacağımızı bileceğiz ki çocuğa da örnek olalım. Bu danışmanlık ile bize şöyle yapın, çocuğa bunu söylemeyin diyorlar. Bizim de işin içine girmemiz daha iyi oluyor tabi burada.” (A7, E, 44)

Ayrıca “sosyal beceri kazandırmaya” yönelik uygulamalar ailelerin, sürecin işleyişine ilişkin olumlu yaklaşımını beraberinde getirmiştir. Bazı aileler uygulama sürecinde çocukların sportif, mesleki ya da sanatsal faaliyetlere teşvik edilmesini faydalı bularak; bunun çocukların iletişim ve sağlıklı etkileşim becerilerini desteklediğini düşünmektedirler.

“Benim çocuğum sporu öğrendi çok sevindik. Gidiyor koşuyor, maç yapıyor hem de arkadaşları ile geçinmeyi öğrendi bence.” (A20, E, 42)

“Kızım pasta yapmayı seviyordu, rehber hocası aracı oldu kursa gönderdi kızımı. Şimdi pastacıda hem çalışıyor hem de vakit geçiriyor. Sakinleşti, bu ona çok iyi geldi.” (A11, K, 38)

Sürecin İşleyişine Yönelik Olumsuz Değerlendirmeler

Danışmanlık sürecinin beklentileri yeterince karşılamaması, katılımcıların olumsuz eleştirilerini beraberinde getirmiştir. Beklentileri karşılanmayan bazı çocuklar ve aileler, “uygulamanın gereksiz” olduğunu dahi düşünmektedir.

Çocuk Açısından. Çocukların sürecin işleyişine dair olumsuz değerlendirmelerinde, özellikle “zamanlama” önemli bir unsur olarak öne çıkmıştır. Danışmanlık hizmetinin, tedbir kararının verilmesinin üzerinden iki yıl veya daha uzun süre geçtikten sonra başlaması, bazı çocuklar açısından sürecin gereksiz ve rahatsız edici olarak değerlendirilmesine yol açmıştır.

“Bu olay 6. sınıftayken oldu mahkeme bitti şu ana kadar hiçbir şey olmadı, kimse bir şey demedi. Niye şimdi? Görüşme yapmak istemezdim. Rahatsız oluyorum” (Ç8, E, 18)

Ayrıca sistematik olmayan, plansız, belirsiz şekilde ilerleyen danışmanlık hizmetine dikkat çeken çocuklar süreci, etkisiz olarak değerlendirilmiştir.

“Pek ilgilendiklerini sanmıyorum. Çünkü sonuçta bir kere konuşuldu bir kere konuşmakla insan insanı anlayamaz yardım edilmedi. İlgilenmeleri gerekirdi. Bir daha ne zaman geleceklerini söyleselerdi...” (Ç10, K, 18)

Bazı çocuklar sürecin, yüzeysel etkileşim, rehberlik eksikliği ve katkı yetersizliği içerdiğini düşünmesi, rehber öğretmenlerin uygulama biçimi ve süreci yönetme yetkinliğine yönelik eleştirel bir algı taşıdıklarını göstermektedir.

“Bana göre form dolduruyorsun bir şeyler soruyorlar o kadar. Ders değil ki şöyle olsaydı ne yapardın falan insanlar düşüncelerini söylüyor, bir katkısı yok yani. Bence gereksiz.” (Ç13, K, 18)

Aile Açısından. Danışmanlık tedbiri, çocuğun ailesi ile sürece dâhil edilmesine dayanmaktadır. Fakat bulgular, bazı ailelerle sadece bir kez görüşüldüğü bazılarıyla ise hiç görüşülmediği yönündedir. Bu durumu bir sorun olarak değerlendiren bazı aileler, uygulamaların işleyişi/etkinliği açısından sürece katılımı istekli olduklarını vurgulamışlardır.

“Hoca hanım yardım edeceğiz dedi sonra telefonum bozuldu, bi daha arayacaktı böyle böyle yapacağız dediler de telefonu kırıldı oğlumun. Ondan sonra kimse bi daha aramadı sormadı. Ben istiyorum keşke arasalar.” (A5, E, 42)

“Bilmiyorum, eve geldiler yarım saat konuştuk kim olduğunu bilmiyorum. Keşke arasalardı. Ama kimse aramadı beni hiç.” (A10, K, 40)

Bazı aileler, çocukların iyilik halleri için beklentilerini dile getirmesine rağmen gerekli hassasiyetin gösterilmediğini vurgulamıştır. Örneğin; çocuğunun okula devamı konusundaki destek talebine bir karşılık bulamayan bir aile, görüşlerini şu şekilde belirtmiştir:

“Tabi benim açımdan sıkıntı yok ama oğlumun görüşmesini istedim hatta onları da tembihledim oğlum okusun dedim. (X) hanım bizim yapacağımız bir şey yok dediler. Gene de siz böyle şey verin belki okumaya meyillenir dedim ama olmadı. Çocuğum okula gidebilirdi, söyledim ama ilgilenmediler.” (A19, K, 37)

Tedbir kararının hemen akabinde başlaması beklenen sürecin gecikmesi, özellikle çocuklar açısından öne çıkarılan bir sorun olsa da bazı aileler de bunu eleştirmiştir. Bu aileler, erken müdahale ve sistematik ilerleme açısından süreçteki gecikmeleri, çocuğun psikolojik iyileşme sürecini olumsuz etkileyen bir faktör olarak değerlendirmiştir.

“Bu durumda çocuğumun psikolojisi bozuluyor. Olayın üzerinden 1-2 sene geçti çocuk bu olayları tam unutmak üzereyken..” (A15, E, 39)

Ailelere göre danışmanlık sürecindeki önemli konulardan biri de rehber öğretmenlerin sürecin takip ve izlemine yönelik yetkinliğidir. Aileler, uygulamanın niteliği açısından bunun önemli olduğunu ancak kendileriyle temas kurulmadığını ve izleme desteği alamadıklarını belirtmiştir.

“Oğlum o olaydan sonra cezaevine girdi, başına her şey geldi ama haberleri yok.” (A1, E, 48)

“Bir kez aradılar öyle konuşulmuş ama sonra da hiç sormadılar ne yapıyorsunuz, nasıl gidiyor çocuk iyi mi diye. Bence bu yanlış, takip şart.” (A14, E, 41)

3.3. Çocuklar ve Ailelerin Tedbir Sürecine Dair Beklentilerine Yönelik Bulgular

Danışmanlık sürecinin işleyiş ve etkinliği açısından katılımcı beklentilerinin önemli olduğu düşünülmektedir. Katılımcılara, kendi deneyimlerine dayalı beklentileri sorulmuştur. Beklentilerle ilgili bulgular Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5

Sürece dair beklentiler teması

Katılımcılar	Kategoriler	Kodlar
Çocuklar	Duygusal destek	Desteklerin sürekliliği Psiko-sosyal yakınlık Kabul edici tutum İlgili oluş
	Sağlıklı iletişim	Konuşma Dinlenilme
Aileler	Yönlendirilme	Rehberlik ihtiyacı Yol gösterilmesi
	Desteklenme	Yalnız bırakılmamak Sürece dâhil edilmek
	Güven duyma	Kaygıların azaltılması Açıklama yapılması Belirsizliğin giderilmesi

Çocuklar Açısından. Çocukların ifadeleri, danışmanlık sürecinde özellikle duygusal olarak sürekli desteklenmek, yakınlık kurmak, yargılanmadan önemsenmek, ilgi görmek ve kendilerini ifade edebilmek istediklerini göstermektedir.

“Manevi olarak destek beklerdim, benimle sürekli konuşmalarını, devamlı olmalı bunlar.” (Ç10, K, 18)

“Buna böyle suçlu gözüyle bakmaması gerekir. Sanki böyle. Bana biraz daha ilgi gösterirlerse belki düzelebilir diye bakmalılar.” (Ç7, E, 16)

“Beni dinlesinler.” (Ç18, E, 18)

Aileler Açısından. Aileler ise, danışmanlık sürecinde rehber öğretmenlerin özellikle, “yönlendirici, destekleyici” ve “güven verici” bir tutum sergilemesini beklemektedir. Danışmanlık sürecindeki bazı aileler kendilerine yol gösterilmesini, öneriler sunulmasını, sürece dâhil edilmelerini ve güven çerçevesinde açıklayıcı bilgiler verilerek gelecek kaygılarının giderilmesini beklemektedirler.

“Bize destek olmalılar. Yol göstermeliler bize.” (A14, E, 41)

“Şöyle olabilirdi telefonda değil de beni, nerde yapıyorsa mesela çağırıp yüz yüze görüşüp, beni rahatlatmalarını isterdim. Böyle bir şey oldu ama merak etmeyin, ileride çocuğunuzu hiçbir şekilde etkilemeyecek. Benim aklımda soru işareti bırakmasalardı.” (A3, K, 45)

4. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Hakkında danışmanlık tedbiri kararı verilen suça sürüklenen çocuklar ve ailelerinin, bu sürece ilişkin deneyimlerini ve süreci nasıl değerlendirdiklerini derinlemesine ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada; çocukların ve ailelerin bilgilendirilme durumları, sürecin işleyişine yönelik değerlendirmeleri ve sürece dair beklentileri incelenmiştir. Bu bölüm, araştırmada belirlenen temalar çerçevesinde yapılandırılmış ancak çocuklara ve ailelere özgü deneyimlerin ayırt edici yönleri vurgulanmıştır.

4.1. Sürecin Başlatılmasında Yapılan Bilgilendirmeye Yönelik Bulguların Tartışılması

Danışmanlık sürecinin başlangıcında çocukların ve ailelerin yeterli düzeyde bilgilendirilmediği, özellikle çocukların süreç hakkında bilgi eksikliği yaşarken; ailelerin ise takibin yapılmaması nedeniyle süreç hakkında bilgi edinmede zorluk yaşadığı öğrenilmiştir. Amaç, hizmet alanlara gerekli desteğin sağlanması, rehberlik edilmesi ve haklarının korunması ise bilgilendirme önemli bir adım olmaktadır (Burke vd., 2014). Bu gerekliliğe Nadir (2011) yaptığı çalışmada atıfta bulunarak uygulamanın odağında yer alan, bir şekilde adalet sistemiyle tanışan çocuğun ve ailesinin öncelikle, tüm süreç hakkında bilgilendirilmesi gerektiğini iletmiştir. Sürecin başlangıcına yönelik bilgilendirme, rehber öğretmen-çocuk-aile arasındaki güven ilişkisi ve iş birliği açısından da gerekli görülmektedir (Dirican, 2018). Bu hizmetten daha önce yararlanmayan bireylerin, danışmanlık hizmetinin içeriğini bilmemeleri doğaldır ancak sürece dâhil edilen çocuk ve ailelere yönelik bilgilendirme eksikliği, aksaklıkların varlığına işaret etmektedir.

4. 2. Çocukların ve Ailelerin Tedbir Sürecinin İşleyişine Dair Değerlendirmelerine Yönelik Bulguların Tartışılması

Danışmanlık tedbirinin ancak doğru bir şekilde uygulandığı takdirde başarıya ulaşacağı düşünüldüğünde (Tarimeri, 2007), tedbirin hizmet alanlar tarafından nasıl değerlendirildiği önemli olmaktadır. Bu bağlamda çocuklar ve aileler sürecin işleyişine yönelik hem olumlu hem de olumsuz değerlendirmelerde bulunmuştur.

Sürecin işleyişine yönelik olumlu değerlendirmede bulunan çocuklar, danışmanlık sürecini doğru davranışa yönlendirme, duygusal farkındalık ve kontrol kazandırma açısından etkili bulurken; aileler, süreci profesyonel yaklaşım ve sosyal beceri kazandırma açısından işlevsel olarak değerlendirmiştir. Çocuklarda birçok etken suç davranışını (tekrarını) ortaya

çıkarmaktadır. Ancak danışmanlık hizmetiyle çocuklar, eylemlerini sorgulayarak bu eylemlerin sonuçları hakkında farkındalık kazanabilmekte, böylece doğru davranış geliştirebilmektedir. Bu süreçte rehber öğretmenler, bireysel ve grup çalışmaları aracılığıyla, sorunlarının keşfi ve bunla başa çıkma noktasında destekleyici bir yaklaşım sergileyerek suça sürüklenen çocuğun davranışında iyileşme sağlayabilmektedirler (Lianingsih & Lestari, 2025).

Yine öfke kontrolünü sağlayarak sakin kalma becerisi geliştiren çocuklar, duygusal kontrol sayesinde olumsuz davranıştan kaçınma yoluyla, suç davranışını azaltabilmektedirler. Güneş (2015) hakkında danışmanlık tedbir kararı verilen ergenlerin duygu biçimlerini ele aldığı çalışmada danışmanlık sürecindeki uygulamaları, çocuğun öfke gibi olumsuz duygulardan uzaklaşmasını sağlamada etkili bulmuştur. Süreçte bireysel sorunlar, sosyal bir bağlamda ele alınmakta ve değişim sürecindeki bireylere, kendini geliştirmede yol gösterilmektedir (Duyan, 2010). Olumlu Gençlik Gelişimi yaklaşımının benimsendiği Amerika'daki danışmanlık hizmetlerinin başarıya ulaşmasının temelinde ise çocukların, risk faktörleri ve olumsuz yönlerine değil güçlü yönlerine odaklanmak yatmaktadır (Butts vd., 2010). Bu nedenle öfke gibi olumsuz duyguların temele alındığı çalışmaların yanında, güçlendirici çalışmaların da gerekli olduğu düşünülmektedir. Burada, "empati" kavramı ön plana çıkmaktadır (Tanrıseven & Aykaç, 2013). Nitekim çalışmadaki bazı çocuklar açısından empati odaklı danışmanlık süreci, suç davranışının önlenmesinde önemli bir yere sahip olmaktadır.

Danışmanlık hizmetlerini, duygusal farkındalık sağlamada etkili bulan çocuklar tarafından açığa çıkarılan bu katkı, aile görüşmelerinde desteklenmiştir. Bu yönüyle hakkında sadece danışmanlık tedbir kararı verilen çocuğa değil, bütün çocuklara yönelik benzer geliştirici uygulamaların benimsenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Mevcut politika ve koşullar bağlamında bunun, mümkün olabilirliği tartışılabilir. Lakin bütün çocukları kapsayan erken uyarı sisteminin kurulması ve gerekli olduğu takdirde hizmetlerin sunulması önemlidir (Bilgin, 2020). Amerika'daki okul odaklı çalışmalar önemsenerek, "Erken Müdahale Hizmetleri" ile okul öncesi dönemden itibaren bütün çocuklara ve ailelerine yönelik danışmanlık hizmetleri sunularak sağlıklı bir toplum inşa etmeye çalışılmaktadır (Mann & Reynolds, 2006). Amerika'daki bu model örnek alınabilir ve okul öncesi dönemden itibaren öğrenci ve velilere yönelik destek hizmetleri yaygınlaştırılabilir. Böylece risk altındaki çocukların erken tespiti sağlanabilir, bu da çocuk suçluluğunu önlemede etkili olabilir (Paylor, 2011). Dolayısıyla sadece suç eyleminden sakınmada değil, çocuğun gelişimini desteklemede, çeşitli sorunlarla başa çıkma becerisi kazanmada ve doğru davranış geliştirmede bu rehberlik hizmetlerinin genellenebilir olması kıymetli olacaktır.

Sürecin işleyişini olumlu değerlendiren aileler, rehber öğretmenlerin profesyonel yaklaşımı sayesinde, çocukların bireysel ihtiyaçlarının fark edildiği ve kendilerini ifade edebilmelerine imkân tanındığını belirtmiştir. Ayrıca, rehber öğretmenlerin profesyonel yaklaşımları sayesinde çocuklarıyla daha etkili iletişim stratejileri geliştirebileceğine inanmaktadırlar. Salloum ve diğerleri (2012) süreci yönetmekte zorlanan ailelerin, profesyonel destek sayesinde güçlenebileceğini ve sürecin daha verimli hale gelebileceğini belirtmiştir. Bu bağlamda, tek başına nasıl bir yol izleyeceğini bilmeyen ebeveynler, rehber öğretmenin psiko-sosyal ve eğitsel desteğiyle daha aktif bir roller üstlenebilmektedir.

Aileler rehber öğretmenlerin, danışmanlık sürecinde çocukların iletişim kurma, yeni deneyimlere açık olma gibi konularda beceri geliştirmelerini desteklediklerini (MEB, 2015) ve güçlü yanlarını ortaya çıkarabildiklerini düşünmektedir (Türkmen & Erükçü-Akbaş, 2021). Böylece çocuklar, enerjilerini boşaltabildikleri yeni alanlar keşfedebilmekte, daha sakin ve uyumlu tutumlar geliştirebilmektedir. Dursun ve Atamtürk (2023) yeni bir tedbir olarak önerdikleri rekreasyon ve spor tedbirinin, özellikle saldırgan tutum sergileyen suça sürüklenen çocukların riskli davranışlardan uzaklaşması ve

olumlu davranış örüntüleri geliştirmesi açısından kritik önem taşıdığını vurgulanmaktadır. Ulaş ve diğerleri (2012) çocukların, sportif faaliyetlere yönlendirilmesiyle hiç suçla tanışmamak arasında ilişki olduğunu bulgulamışlardır. Benzer şekilde Almanya'daki Gençlik Refahı Modelinde, suça yönelmede sosyalleşmeye dair sorunların etkili olduğu ileri sürülerek, çocukların bu alanda güçlendirilmesinin önemi vurgulanmaktadır (Albrecht, 2011). Böylece danışmanlık tedbiri, bir denetim aracı olmanın yanında çocukları güçlendiren bir mekanizma olarak değerlendirilebilir.

Katılımcıların sürecin işleyişine yönelik görüşlerinin değerlendirildiği ikinci alt tema; *“olumsuz görüş bildirenler”* ile ilgili olmaktadır. Buna göre çocuklar, danışmanlık hizmetlerinin geç başlaması, sürecin içerik açısından eksik/yetersiz kalması ve uzmanın yetkinliği açısından; aileler ise, aile katılımının ve beklentilerinin önemsenmemesi ve sürecin takibinin/izleminin yapılmaması açısından süreci işlevsiz bulmuştur. Danışmanlık hizmetinde rehberlik görüşmelerinin ivedilikle başlaması, hizmetin başarısı açısından önemli olmaktadır. Ancak bazı çocukların ve ailelerin ifadelerine göre, danışmanlık hizmetleri, tedbir kararı verildikten uzun bir süre sonra başlamıştır. Kimi katılımcılar bu yüzden tedbiri gereksiz dahi bulmaktadır. Karataş (2016), çocuğu korumaya ilişkin bütün süreçlerin uzun tutulması halinde, çocukların ve ailelerin yeni risklerle karşı karşıya kalabileceğine değinmiştir. Geçen süreyle bağlantılı olarak, suç davranışının öneminin azalabilmesi ve tekrarlanma riskinin doğması açısından bu gecikmelerin sorun olduğu düşünülmektedir. Danışmanlık sürecinde ayrıca, çocuk ve ailelerle yapılan görüşmelerin, sistemli bir programa bağlı gerçekleşmesi kritik önem taşımaktadır. Ancak çalışmadaki çocukların ifadeleri görüşmelerin, belli bir sistematığe dayanmadığı, içeriğinin belirsiz olduğu yönünde olmaktadır. Nadir (2015) danışmanlık hizmeti alan çocuklarla çalışan meslek elemanlarının aylık görüşme sayılarını irdelediğinde, her hafta yapılması gereken görüşmelerin, %34 gibi önemli bir oranının ayda birden az gerçekleştiğine dikkat çekmiştir. Bu durum sadece Türkiye'ye özgü bir sorun olarak görülmemelidir. Süreci yürüten rehber öğretmenlerle ilgili bir çalışmada (Çalışkan, 2019) öğretmenler, görüşmelerin sistemli ve ara ara yapılmasını, katılımcıların gönüllülüğüne, yaşanan irtibat ve ulaşım sorununa dayandırmaktadır. Danışmanlık sürecinde belirgin aksamlara yol açabilecek bu risk, ilgili mevzuat ve politikalar bağlamında ele alınarak, etkili denetim mekanizmalarıyla süreç, standart bir niteliğe kavuşturulmalıdır.

Çocukların sürece ilişkin değerlendirmeleri ayrıca uzmanların yetkinliği konusunu gündeme getirmektedir. Uygulamaların, çocuğun sosyal çevresini içermeyen (Öztürk vd., 2024), sadece form doldurma veya imza alma gibi prosedürlere dayanması (Antakyaloğlu & Bayram, 2015) çocuklar tarafından eleştirilmiştir. Cavanagh (2022) yaşanan bu soruna dikkat çektiği bir çalışmada, sağlıklı bir süreç açısından, gelişimsel bilimlerden yararlanılması gerektiğini iletmıştır. Rehberlik sürecinin etkinliği ve katılımcıların güveni açısından, çocuk ve ailesiyle çalışmaya kendini adanmış, sorumluluk bilinci yüksek, yetkin yaklaşımın varlığı önem taşımaktadır (Işık, 2006).

Çalışmadaki ailelerin ise en sık dile getirdikleri sorun, aile katılımına gereken önemin verilmeyişi konusudur. Türkiye'de geçmişteki çocuk koruma hizmetleri daha çok kurum bakımına odaklanırken günümüzde birçok ülkede olduğu gibi daha ziyade “aile yanında desteklenme” ilkesini benimsenmektedir (Karadağ & Çavdar-Kolbüken, 2022). Benzer şekilde Amerika'da Aile Öncelikli Önleyici Hizmetler Kanunu, çocuğun aile yanında tutulmasını ve aileye yönelik danışmanlık süreçlerinin arttırılmasını öncelemektedir (Testa & Kelly, 2020). Danışmanlık sürecine ailenin dâhil edilmesi, hizmetin güçlü yanlarından biridir (Bayoğlu & Alver, 2016). Özellikle ailesinden çekinen veya aile desteğine önem veren çocuklar açısından aile katılımı önemli olmaktadır (Korkmaz vd., 2025). Böylece sadece çocuk değil, onun davranışına yön veren bir kurum olarak aileyle (Bülbül & Doğan, 2016; Fagan, 2013) çalışma önemli olmalıdır (Hyslop & Keedel, 2018). Bu bağlamda Amani ve diğerleri (2018) özellikle, suç tekrarının önlenmesinde destek süreçlerinde aile katılımının önemli olduğunu belirterek, aile dostu destek programlarının arttırılması gerektiğini vurgulamaktadır. İtalya'da çocuk refahı

alanında çalışan sosyal çalışmacılar, çocuklarla çalışırken öncelikle aile desteğine önem vermekte ve aile katılımını arttırma yoluyla, suç davranışının tekrarlanmasının önüne geçilmeye çalışılmaktadır (Segatto vd., 2023). Böylece, çocuğun ahlaki davranışı sadece çocukla değil, ailesi içindeki konumuyla birlikte ele alınmaktadır (Burroughs, 2020). “Toplumsal dengeyi” koruması beklenen ailenin (Deniz & Aydemir, 2021) bunu nasıl yapabileceğine ilişkin bilgiyi edinmesi açısından danışmanlık süreci önemli olmaktadır. Ailede işlevselliğini kaybeden ve çocuğa sunacağı destek konusunda yeterli bilgiye sahip olmayan ebeveynler, danışmanlık süreciyle bu işlevselliği kazanabilmektedir (Swenson & Schafer, 2019). Oluşan pozitif aile iklimi, çocuklardaki şiddet davranışlarının azalmasında ve suç sayılan eylemin tekrar edilmemesinde (Rakow vd., 2009) önemli olabilmektedir. Hakkında danışmanlık tedbir kararı verilen çocukların sürece ilişkin değerlendirmelerini ele alan Günaydın’ın (2022) çalışmasında, aile katılımının yetersizliğine dikkat eden çocuklardan %25 gibi önemli bir oranının, bu sürecin işe yaramadığını iletmesi bu bağlamda değerlendirilebilir.

Ayrıca çocuğun içinde bulunduğu özel koşullar bağlamında yapılan planlamalarda, aile beklentilerini öne çıkaran görüşmeler önemli olmalıdır (Korkmaz vd., 2025). Çocuk suçluluğunda önleyici bir mekanizma olarak aileyi ele alan Fagan (2013), aile destekli hizmet süreçlerinde aile istek ve beklentilerine dikkat çekmektedir. Çalışmadaki ailelerin, beklentilerini dile getirmelerine rağmen ilgisiz tutumla karşılaşması sürecin, aileler açısından olumsuz değerlendirmesine yol açmıştır. Ailelerin sürece ilişkin değerlendirmelerinde son olarak, takip ve izleme süreçlerine yönelik sorunlar dikkat çekmiş ve standart bir izleme ve takip sisteminin önemi açığa çıkarılmıştır. Zira uygulamanın başarısı açısından hem çocuk hem de aile katılımı kadar sürecin izleminin yapılması da zorunlu olmaktadır (Karataş, 2017).

Görüşmelerde dile getirilen bu aksaklıklar, rehber öğretmenlerin tüm çabalarına rağmen, sistemsiz yetersizlikler ve uygulamadaki yasal uyumsuzluklar nedeniyle sürecin istenilen düzeyde yürütülemediğini düşündürmektedir. Burada çocuğu, ailesi başta olmak üzere diğer sosyal sistemleri ile ele alan bir sosyal hizmet müdahalesi yerine, rehber öğretmenlerin çocuğu odağa alan mesleki tecrübeleri etkili olabilir (Aldemir, 2011). Ancak konuya ilişkin literatürde; danışmanlık hizmetinin teşvik edici bir ücretlendirme sisteminin bulunmayışı (Başar, 2023), ulaşım güçlükleri ve diğer kurumlarla yaşanan iş birliği eksiklikleri (Yolcuoğlu, 2009) gibi etkenlerin süreci zorlaştırdığı görülmektedir. Ayrıca rehber öğretmenlerin okuldaki yoğun iş yükünün, danışmanlık hizmetlerinin verimliliğini etkilediği düşünülmektedir. Nitekim Amerika’daki uygulamalarda danışmanlık hizmetlerinin başarısı, bu hizmetlerin özel olarak görevlendirilmiş uzmanlar tarafından ve daha az vaka yüküyle yürütülmesiyle ilişkilendirilmiştir (Lin & Lee, 2016). Bu durum, ülkemizde de danışmanlık tedbirinin işlevselliğini artırmaya yönelik yapısal düzenlemelere ihtiyaç duyulduğunu düşündürmektedir.

4.3. Çocukların ve Ailelerin Tedbir Sürecine Dair Beklentilerine Yönelik Bulguların Tartışılması

Çalışmada çocukların ve ailelerinin, danışmanlık sürecindeki deneyimlerine dayalı beklentileri merak edilmiştir. Buna göre; çocuklar, duygusal destek ve sağlıklı iletişim beklentisi içinde olurken; aileler ise, süreçte rehber öğretmenlerin yönlendirme, destekleme ve güven vermesine yönelik beklentilere işaret etmişlerdir. Genel olarak beklentiler, hizmete yönelik olumsuz değerlendirmelerle örtüşmekle birlikte; rehber öğretmenlerin daha ilgili (Türkmen & Erükçü-Akbaş, 2021), duyarlı, bilgilendirici, yönlendirici (Turan, 2012) anlayışlı, dinleyici (Eroğlu & Demiröz, 2020; Öztürk vd., 2024) ve yetkin olması gerektiğine dair olmuştur.

Çalışmadaki bütün bu bilgiler ışığında okulun, risk altındaki çocuklar için yalnızca bir eğitim ortamı olmayıp, psiko-sosyal ihtiyaçlarının fark edildiği, desteklendiği, yönlendirildiği bir müdahale alanı olduğu anlaşılmaktadır. Okulun güvenli ve kapsayıcı bir ortam olmasında rehber öğretmenlerin sunduğu rehberlik hizmetleri kritik olmaktadır. Bu noktada danışmanlık hizmetlerinin koruyucu, destekleyici ve önleyici olmasında aktif rol alan rehber öğretmenlerin yürüttüğü,

danışmanlık hizmetlerinin daha işlevsel hale gelmesi için, çalışmanın bulgularından hareketle bazı öneriler geliştirilmiştir. Öncelikle eğitim kurumlarının çocuğun iyi oluşuna katkısı, aile desteğiyle tamamlandığında daha etkili ve sürdürülebilir hale geldiği düşünüldüğünden, aileyi sürece aktif olarak dâhil eden okul-aile işbirlikçi uygulamaların merkezi rol alması sağlanabilir. Danışmanlık tedbirinin etkinliğini artırmak amacıyla hizmetlerin, tedbir kararının ardından mümkün olan en kısa sürede başlaması, sürecin etkililiği açısından önem arz etmektedir. Dolayısıyla daha yapılandırılmış bir takip sisteminin geliştirilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir. Bu kapsamda, rehber öğretmenlerin belirli aralıklarla sürece ilişkin gözlemlerini ve değerlendirmelerini ilgili birimlere iletebilecekleri bir geri bildirim mekanizmasının geliştirilmesi ve bunun standartlaştırılması düşünülebilir. Ayrıca, bu alanda görev alan rehber öğretmenlerin yetkinliklerini arttırmak amacıyla çocuk adalet sistemi, travma temelli yaklaşımlar ve çocukların güçlendirilmesine yönelik konulardaki eğitim programlarına erişimleri teşvik edilebilir.

5. Sınırlılıklar ve Gelecek Çalışmalara Yönelik Öneriler

Nitel araştırma yöntemi kullanılarak gerçekleşen bu çalışma, Konya ilinde hakkında danışmanlık tedbir kararı verilmiş 20 çocuk ve ailesinin bireysel deneyimlerini kapsamaktadır. Katılımcı sayısı ve profili, çalışmanın genellenebilirliğini sınırlayan etmenlerden biri olmaktadır. Bunu azaltmak adına veri çeşitliliğine dikkat edilmiş ve görüşmeler hem çocuklarla hem de ailelerle gerçekleştirilmiştir. Ancak danışmanlık tedbir kararının verilmesinin üzerinden geçen süreye atıfta bulunarak hizmet verenleri eleştiren ailelerden bazıları, görüşlerini açıkça ifade etmekte zorlanmış, bu durum verilerin derinliğini sınırlandırmıştır.

Gelecekteki araştırmalarda, çocukların ve ailelerin sürece ilişkin değerlendirmelerinin “karşılaştırıldığı” analizlere yer verilebilir. Ayrıca çocuk ve aile görüşlerine ek olarak, hizmet veren (rehber öğretmen, sosyal hizmet uzmanı gibi) bireylerin de eş zamanlı olarak görüşleri alınarak, veri çeşitliliği artırılabilir. Böylece dış geçerliğin sağlanmasına katkı sağlanabilir. Yine karma yöntemli veya boyamsal çalışmalar yapılarak, tedbirin uzun vadedeki etkilerini araştıran çalışmalar yapılarak, alan yazındaki boşluğun doldurulmasına katkı sağlanabilir.

Çıkar Çatışması Bildirimi

Çalışmada herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Etik Beyan

Bu çalışma kapsamında hakkında danışmanlık tedbir kararı verilen suça sürüklenen çocuklar ve aileleri ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcı gizliliğinin korunmasına özel önem verilmiş, yazılı onam alınmış ve süreç boyunca etik kurallar gözetilmiştir. Etik onay, Selçuk Üniversitesi Etik Komisyonu tarafından verilmiştir (Etik Kurul Onay Numarası: 2017/20/ Tarih: 28.06.2017).

Yapay Zeka Kullanımına Dair Beyan

Bu çalışmanın yazım sürecinde yalnızca dilsel düzenleme (gramer kontrolü ve ifade iyileştirmesi) amacıyla ChatGPT adlı üretken yapay zeka aracı sınırlı şekilde kullanılmıştır. Bilimsel içerik, argümantasyon, veri analizi ve sonuçlar tamamen yazarlar tarafından oluşturulmuştur. Üretken yapay zeka kullanımından doğabilecek her türlü etik ve bilimsel sorumluluk yazarlara aittir.

Yazar Katkıları

Tüm yazarlar, çalışmanın kuramsal çerçevesinin oluşturulması ve araştırmanın tasarlanmasına katkı sağlamıştır. Veri toplama sürecinin planlanması, veri toplama ve analiz süreçleri Aysel Tekgöz tarafından yürütülmüştür. Tartışmaya Aysel Tekgöz ve Serap Daşbaşı katkı sağlamıştır. Makalenin ilk taslağı Aysel Tekgöz tarafından yazılmış, tüm versiyonlar tüm yazarlar tarafından gözden geçirilmiştir. Tüm yazarlar, makalenin son hâlini okuyup onaylamıştır.

Ek Bilgiler

Bu çalışma, ikinci yazarın danışmanlığında birinci yazarın doktora tezinden üretilmiştir.

Kaynakça

- Ainsworth, F., & Thoburn, J. (2013). An exploration of the differential usage of residential childcare across national boundaries. *International Journal of Social Welfare*, 23(1), 16-24. <https://doi.org/10.1111/ijsw.12025>
- Albrecht, H. J. (2011). Internationale tendenzen in der entwicklung des jugendstrafrechts. In Dollinger, B., & Schmidt-Semisch, H. (Eds) *Handbuch Jugendkriminalität*. VS Verlag für Sozialwissenschaften. https://doi.org/10.1007/978-3-531-94164-6_3
- Aldemir, V. (2011). *Çocuk koruma kanununun Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunda uygulanmasına ilişkin bir değerlendirme* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Allen-Meares, P., Montgomery, K. L., & Kim, J. S. (2013). School-based social work interventions: A cross-national systematic review. *Social Work*, 58(3), 253-262. <https://doi.org/10.1093/sw/swt022>
- Amani, B., Milburn, N. G., Lopez, S. A., Young-Brinn, A., Castro, L., Lee, A., & Bath, E. (2018). Families and the juvenile justice system: Considerations for family-based interventions. *Family & Community Health*, 41(1), 55-63.
- Antakyalıoğlu, Ş., & Bayram, G. (2015). *Çocuk adalet sistemi sorun tespit raporu*. Çağav.
- Aqra, N. R., & AS, U. S. (2024). Implementation of guidance and counseling teacher competencies in the actuating of guidance and counseling in schools. *JMKSP*, 9(1), 762-778. <https://doi.org/10.31851/jmksp.v9i1.14889>
- Ayhan, F., Teze, S., Genç, M., & Ayhan, V. (2024). An examination of individuals with and without involvement in crime in terms of family climate and childhood traumas. *International Journal of Law, Crime and Justice*, 76(2024), 1-8. <https://doi.org/10.1016/j.ijlci.2023.100633>
- Başar, M. (2023). Türkiye’de çocuk koruma alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Disiplinlerarası Çocuk Hakları Araştırmaları Dergisi*, 3(5), 31-49.
- Bate, P., Robert, G., & Lavis, P. (2007). *Bringing user experience to healthcare improvement: The concepts, methods and practices of experience-based design*. Wales: Radcliffe Publishing.
- Bayoğlu, F., & Alver, B. (2016). Danışmanlık tedbiri alan çocuklar ile suça sürüklenme riski bulunan çocukların kişisel ve sosyal değişkenler açısından karşılaştırılması. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(35), 665-687. <https://doi.org/10.16992/ASOS.10602>
- Bilgin, Ö. (2020). Çocuk koruma hizmetlerinde çocuk ihbar ve bildirimleri. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 26-37.

- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Burke, J. D., Mulvey, E. P., Schubert, C. A. & Garbin, S. R. (2014). The challenge and opportunity of parental involvement in juvenile justice services. *Children and Youth Services Review*, 39(C), 39-47.
- Burroughs, M. D. (2020). Navigating the penumbra: Children and moral responsibility. *The Southern Journal of Philosophy*, 58(1), 77-101. <https://doi.org/10.1111/sjp.12352>
- Butts, J.A., Bazemore, G., & Meroe, A. S. (2010). *Positive youth justice: Framing justice interventions using the concepts of positive youth development*. Washington, DC: Coalition for Juvenile Justice.
- Bülbül, S., & Doğan, S. (2016). Suça sürüklenen çocukların durumu ve çözüm önerileri. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 59(1), 31-36.
- Case, S., & Haines, K. (2015). Children first, offenders second: The centrality of engagement in positive youth justice. *The Howard Journal of Criminal Justice*, 54(2), 157-175.
- Cavanagh, C. (2022). Healthy adolescent development and the juvenile justice system: Challenges and solutions. *Child Development Perspectives*, 16(3), 141-147. <https://doi.org/10.1111/cdep.12461>
- Coşkun, B., & Kaya, E. (2023). Çocuk Koruma Kanunu kapsamında hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı alınan çocuklara yönelik bir araştırma: Osmaniye ili örneği. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi*, 58(3), 1682-1701. <https://doi.org/10.15659/3.sektor-sosyal-ekonomi.23.08.2122>
- Çalışkan, S. (2019). *Danışmanlık ve eğitim tedbiri görevi olan rehber öğretmenlerin bu hizmetlere yönelik görüşleri: Sultanbeyli örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Uludağ Üniversitesi.
- Deleş, B., & Kaytez, N. (2020). Çocuk gelişiminde müziğin yeri ve önemi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(10), 133-142.
- Deniz, A. B., & Aydemir, İ. (2021). Üniversite öğrencilerinin aile ve evliliğe ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(1), 59-78. <https://doi.org/10.33417/tsh.799078>
- Dirican, R. (2018). Tarihi süreçte çocukluk ve çocuk hakları. *Çocuk ve Gelişim Dergisi*, 2(2), 51-62. <https://doi.org/10.36731/cg.472028>
- Dönmez, B. & Özer, N. (2009). *Okul güvenliği ve güvenli okul*. Nobel.
- Durduran, Y., Yücel, M., Küçükkendirci, H., Okka, B., & Gönen, N. (2024). Tıbbi sosyal hizmet birimine bildirilen vakaların incelenmesi. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, 12(23), 41-54. <https://doi.org/10.46218/tshd.1401757>
- Dursun, Y., & Atamtürk, E. (2023). 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununa yeni bir koruyucu önleyici tedbir önerisi: Rekreasyon ve spor tedbiri. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, 21, 172-190. <https://doi.org/10.46218/tshd.1215577>
- Elmacı, D. (2017). Views of school counselors and social service workers on the role of school in the protection of children in care. *Journal of Educational Sciences Research*, 7(2), 63-78.

- Eroğlu, Z., & Demiröz, F. (2020). Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı kuruluşlarda psikososyal destek hizmeti alan çocukların bu hizmete ilişkin algıları. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(1), 131-151. <https://doi.org/10.33417/tsh.681859>
- Fagan, A. A. (2013). Family-focused interventions to prevent juvenile delinquency. *Criminology & Public Policy*, 12(4), 617-650. <https://doi.org/10.1111/1745-9133.12029>
- Federal Bureau of Investigation (FBI, 2019). Crime in the United States, 2019: Table 43 – Arrests by Race and Ethnicity. U.S. Department of Justice. <https://ucr.fbi.gov/crime-in-the-u.s/2019/crime-in-the-u.s.-2019/topic-pages/tables/table-43>
- Fielder, C., Hart, D., & Shaw, C. (2008). *The developing relationship between youth offending teams and children's trusts*. National Children's Bureau. Youth Justice Board. https://dera.ioe.ac.uk/id/eprint/7998/1/Developing_relationship_between_YOTs_and_Childrens_Trusts.pdf
- Greenwood, P. (2008). Prevention and intervention programs for juvenile offenders. *The Future of Children*, 18(2), 185-210. <https://doi.org/10.1353/foc.0.0018>
- Günaydın, H. (2022). *Danışmanlık tedbir kararı olan ergenlerin aile ilişkileri ve sosyal destek algılarının incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Adnan Menderes Üniversitesi.
- Güneş, Ö. (2015). *5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında danışmanlık tedbiri uygulanan adölesanların depresyon düzeyleriyle anne-baba tutumları ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Arel Üniversitesi.
- Hyslop, I., & Keddell, E. (2018). Outing the elephants: Exploring a new paradigm for child protection social work. *Social Sciences*, 7(7), 105. <https://doi.org/10.3390/socsci7070105>
- Işık, H. (2006). Çocuk Suçluluğu ve okullar ile ilişkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 287-299.
- İzci, L. (2021). *Çocuk koruma politikalarının sembolik etkileşimcilik bakış açısıyla analizi: Türkiye, İngiltere, İsveç örnekleri* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Kırıkkale Üniversitesi.
- Karadağ, F., & Çavdar-Kolbüken, Y. (2022). Sağlık tedbiri kararı bulunan çocukların koruyucu/önleyici hizmetler kapsamında değerlendirilmesi. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, 19, 86-102. <https://doi.org/10.46218/tshd.1074232>
- Karataş, Z. (2016). *Çocuk adalet sistemi kapsamında suça sürüklenen çocuklara yönelik uygulamaların nitel analizi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Karataş, Z. (2017). Çocuklara yönelik denetimli serbestlik uygulamalarında sosyal hizmet müdahalesinin önemi. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 1-20.
- Korkmaz, B. C., Demiryürek, Y. B., & Akdemir, Z. (2025). Consultancy measure in Türkiye: Current status, problems and solution suggestions. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 36(1), 145-167. <https://doi.org/10.21560/spcd.v19i50781.519076>
- Lianingsih, N., & Lestari, M. (2025). The role of guidance and counseling teachers in addressing juvenile delinquency: A literature review. *International Journal of Ethno-Sciences and Education Research*, 5(1), 25-29. <https://doi.org/10.46336/ijeer.v5i1.840>

- Lin, C. H., & Lee, M. J. (2016). A comparative policy analysis of family preservation programs in the U.S. and in Taiwan. *Journal of Child and Family Studies*, 25, 1131-1144. <https://doi.org/10.1007/s10826-015-0290-8>
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Sage.
- Mann, E. A. & Reynolds, A. J. (2006). Early intervention and juvenile delinquency prevention: Evidence from the Chicago longitudinal study. *Social Work Research*, 30, 153-167.
- Mili Eğitim Bakanlığı. (2015). *Danışmanlık tedbiri uygulamaları el kitabı*. https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_08/28114710_danmanlktedbiriuygulamalarelkitab26.8.15.pdf
- Nadir, U. (2011). Suça yönelen çocuk ve ailesi ile çalışma: Ekolojik sistem perspektifi çerçevesinde örnek bir vaka sunumu. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 22(1), 165-174.
- Nadir, U. (2015). *Danışmanlık tedbiri uygulamalarında görev alan sosyal çalışma görevlilerinin öz yeterlilik ve kurumsal yeterliliklerinin değerlendirilmesi* [Bildiri Sunumu]. Türkiye'de Adalet Sistemi ve Adli Sosyal Hizmet Sempozyumu, Ankara.
- Öztürk, A. B., Albayrak, H., Karataş, K., & Aslan, H. (2024). Cinsel istismara karşı çocuk koruma kanunu kapsamında verilen tedbirlere yönelik meslek elemanlarının değerlendirmeleri. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 62, 167-188. <https://doi.org/10.30794/pausbed.1413021>
- Paylor, I. (2011). Youth justice in England and Wales: A risky business. *Journal of Offender Rehabilitation*, 50(4), 221-233. <https://doi.org/10.1080/10509674.2011.571079>
- Putri, W. E., Nabilla, V., Silvia, S., & Rahmawati, V. (2023). Counseling teacher's efforts in overcoming juvenile delinquency at MAS Ainul Yaqin Batagak. *BICC Proceedings*, 1, 181-188. <https://doi.org/10.30983/bicc.v1i1.66>
- Rakow, A., Forehand, R., McKee, L., Coffelt, N., Champion, J., Fear, J., & Compas, B. (2009). The relation of parental guilt induction to child internalizing problems when a caregiver has a history of depression. *Journal of Child and Family Studies*, 18(4), 367-377. <https://doi.org/10.1007/s10826-008-9239-5>
- Resmî Gazete. (2006). *Çocuk Koruma Kanununa göre verilen koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarının uygulanması hakkında yönetmelik*. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/12/20061224-1.htm>
- Salloum, A., Dorsey, C. S., Swaidan, V. R., & Storch, E. A. (2015). Parents' and children's perception of parent-led trauma-focused cognitive behavioral therapy. *Child Abuse & Neglect*, 40, 12-23.
- Sandelowski, M. (2010). What's in a name? Qualitative description revisited. *Research in Nursing & Health*, 33(1), 77-84. <https://doi.org/10.1002/nur.20362>
- Saunders, B., Sim, J., Kingstone, T., Baker, S., Waterfield, J., Bartlam, B., Burroughs, H., & Jinks, C. (2018). Saturation in qualitative research: Exploring its conceptualization and operationalization. *Quality & Quantity*, 52(4), 1893-1907. <https://doi.org/10.1007/s11135-017-0574-8>
- Segatto, B., Dal-Ben, A., Genre-Bert, S., & Benbenishty, R. (2023). Family support as a working style in child protection in Italy: A comparative study on social workers' child welfare attitudes. *Child & Family Social Work*, 28(2), 337-345. <https://doi.org/10.1111/cfs.12965>

- Swenson, C. C., & Schaeffer, C. M. (2019). Who's in the child's corner: Bringing family, community, and child protective services together for the protection of children. *International Journal on Child Maltreatment: Research, Policy and Practice*, 2(3), 143-163. <https://doi.org/10.1007/s42448-019-00038-1>
- Tanrıseven, I., & Aykaç, M. (2013). Üniversite öğrencilerinin yaratıcı dramının kişisel ve mesleki yaşantılarına katkısına ilişkin görüşleri. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(15), 329-348. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.636>
- Tarımeri, N. (2007). *Çocuk koruma(ma) kanunu 1. Sabev*.
- Testa, M. F., & Kelly, D. (2020). The evolution of federal child welfare policy through the Family First Prevention Services Act of 2018: Opportunities, barriers, and unintended consequences. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 692(1), 68-96. <https://doi.org/10.1177/0002716220976528>
- Turan, N. (2012). *Birey ve ailelerle sosyal hizmet*. Öz Baran Ofset Matbaacılık.
- Türkiye Barolar Birliği. (2010). *Ceza sorumluluğunu değerlendirilmesi rehberi*. https://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/egitimbasvuru_basvuru/cezasorumlulugunun.pdf
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2023). *Güvenlik birimine gelen veya getirilen çocuk istatistikleri*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Güvenlik-Birimine-Gelen-veya-Getirilen-Cocuk-Istatistikleri-2023-53674>
- Türkmen, M., & Erükçü-Akbaş, G. (2021). Cinsel istismara maruz bırakılan çocuğa yönelik danışmanlık tedbiri: Güçlendirme yaklaşımı temelinde bir vaka sunumu. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(4), 1587-1606. <https://doi.org/10.33417/tsh.949283>
- Ulaş, Ö., Demirtaş-Zorbaz, S., & Kızıldağ, S. (2012). *Çocuk suçluluğunu önlemede ebeveyn izlemesi* [Bildiri Sunumu]. Uluslararası Çocuklar için Adalet Sempozyumu, Ankara.
- Yıldırım, V. (2023). *Suçta sürüklenen çocukların soruşturma evresi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Uludağ Üniversitesi.
- Yılmaz, Ö. (2025). Okul güvenliğinin önemi ve güvenliğin sağlanması. *Sosyal Gelişim Dergisi*, 3(1), 23-31. <https://orcid.org/0009-0008-7259-5986>
- Yolcuoğlu, İ. G. (2009). Türkiye'de çocuk koruma sisteminin genel olarak değerlendirilmesi. *Aile ve Toplum Dergisi*, 11(5), 43-57.

Extended Abstract

Introduction

The rising rate of juvenile delinquency has drawn significant attention to child protection and welfare practices. However, for these practices to be effective, both the state and proximal support systems must assume critical responsibilities. Among these systems, the family plays a particularly vital role, and in recent years, "family involvement" has emerged as a central focus in child protection efforts. Nevertheless, assessing the effectiveness of this service requires an examination of participant perspectives, which forms the motivation of this study. Accordingly, the study seeks to explore the perceptions of juvenile delinquents who have been subjected to a counseling measure, along with their families, regarding the implementation of this intervention. In alignment with this objective, the research examines

the information regarding the initiation of process following the enforcement of the measure, participants' evaluations of the process, and their expectations and aspirations concerning the intervention.

The Juvenile Protection Law No. 5395, which came into effect in 2005 in Turkey, outlines "Protective and Supportive Measures" based on the well-being of children in need of protection and juveniles pushed into crime. Among these measures, counseling is the most common (Durduran et al., 2024) and aims to prevent the child from (re-)engaging in criminal activities by offering support and protection through their family, rather than imposing punitive measures.

Educational institutions are undoubtedly among the most effective arenas for the implementation of child-focused policies. Beyond its focus on academic achievement, the school is a fundamental setting that supports the emotional, social, and behavioral development of the child (Dönmez & Özer, 2009). Counselors in these settings play a vital role in identifying students' psychosocial needs and risky behaviors early on, enabling the development of preventive strategies, and contributing to making schools safe and supportive spaces by fostering student well-being (Lianingsih & Lestari, 2025).

Existing literature highlights the pivotal role of family in juvenile delinquency, underscoring the importance of counseling measures that emphasize family engagement. A review of the relevant studies reveals that while there is a substantial number of theoretical discussions on the nature and quality of counseling measures, empirical research examining the evaluations and expectations of direct recipients remains limited. Additionally, despite the predominant reliance on social workers as data sources, this study specifically evaluates the services delivered by guidance teacher. In this regard, the research aims to contribute to the existing literature by addressing this gap.

Methods

This study employed a qualitative research method and adopted a phenomenological design to gain an in-depth understanding of participants' experiences. In-depth interviews were conducted with 20 children with a criminal history for whom a counseling measure had been ordered, as well as with their families. Two separate semi-structured interview questionnaires were designed for children and families, following consultations with field experts and a review of relevant literature. Ethical approval was obtained from the ethics committee, and informed consent was secured from all participants prior to the interviews. The collected data were grouped under previously determined themes and imported into MAXQDA software for thematic analysis. As a result of this deductive thematic analysis, three main themes were emerged: "Information at the Beginning of the Process", "Evaluation of the Implementation Process" and "Participants' Requests and Expectations".

Findings

Participants emphasized the "lack of information provision" regarding the initial process and highlighted the absence of a follow-up mechanism, despite their non-responsiveness to the interview invitation. The evaluations of the process included both positive and negative perspectives. Positive evaluations primarily stemmed from the fact that issues were managed by experts in a professional manner and that guidance activities were implemented to promote positive behavior. However, negative evaluations were found to be more prevalent in the study. These were largely associated with the insufficient emphasis on family involvement, the ineffective (or entirely absent) execution of social investigations as a prerequisite, the prolonged time gap between the decision and the implementation phase, the incomplete number of interviews, and deficiencies in the quality of the conducted interviews. Concerns were also raised regarding the competence of experts and the lack of responsiveness to participants' expectations. Participants'

expectations generally aligned with their negative evaluations of counseling services, demonstrating a preference for professional support. In particular, they emphasized the need for expert assistance that is attentive, understanding, sensitive, and competent.

Discussion, Conclusion and Recommendations

The study highlighted deficiencies in the information-sharing process. Positive evaluations from children were largely attributed to guidance toward appropriate behaviors and improved emotional regulation during the counseling process. Families valued the Professional approach of the process and its role in promoting social skill development. However, the study also reveals significant criticisms from both children and families. These generally include procedural and content-related issues, concerns regarding the competency of practitioners, inadequate emphasis on family involvement, and problems with systematic follow-up.

One of the factors contributing to the negative perceptions of practitioners may be related to the training, professional limitations, and workload of guidance teachers. In addition, instead of social work intervention that addresses the child together with social systems such as their family within the framework of the ecological system approach, it is considered that professional expertise focusing solely on the child is effective. To enhance the effectiveness of the counseling measure, it is essential that services commence as early as possible following the court decision. Further qualitative and quantitative research on the counseling measure can provide valuable guidance to policymakers in strengthening these practices